

۶ «وَعَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع انْظُرْ مَا أَصَبْتَ فَعُدَّ بِهِ عَلَيَّ إِخْوَانِكَ - فَإِنَّ اللَّهَ يَقُولُ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُدْهِبُنَ السَّيِّئَاتِ - قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص - ثَلَاثَةٌ لَا تُطِيقُهَا هَذِهِ الْأُمَّةُ الْمُوَاسَاةُ لِلْأَخِ فِي مَالِهِ - وَإِنْصَافُ النَّاسِ مِنْ نَفْسِهِ وَذِكْرُ اللَّهِ عَلَيَّ كُلِّ حَالٍ - وَ لَيْسَ هُوَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ - وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ فَقَطُّ - وَ لَكِنْ إِذَا وَرَدَ عَلَيَّ مَا يَحْرُمُ خَافَ اللَّهُ.»^۱

توضیح: ما اصبت: چه گیر آورده ای / عاد علی: احسان کرد / لایطیقها: توان انجام را ندارد.
ما می گوئیم:

ظاهر روایت آن است که مواسات و یاری رساندن مالی به برادران دینی اقتضای وجوب دارد ولی نمی توانند. ولذا این دلیل می گوید حق آن را نمی توانی ادا کنی ولی تا می توانی باید ادا کنی، پس تا سرحدّ توان واجب است

اللهم الا ان یقال: نفس این تعبیر دال بر عدم وجوب است به این معنی که از این تعبیر چنین استفاده می شود که این حق خیلی بزرگ است ولی اینکه چه مقدار آن را خدا واجب کرده است باید از ادله استفاده شود. البته روایت مستقیماً مربوط به فرض اضطرار دیگری نیست.

۷ «وَعَنِ ابْنِ أَعِينٍ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ حَقِّ الْمُسْلِمِ عَلَيَّ أَخِيهِ - فَلَمْ يُجِبْهُ قَالَ فَلَمَّا جِئْتُ أَوْدَعُهُ قُلْتُ - سَأَلْتُكَ فَلَمْ تُجِبْنِي قَالَ إِنِّي أَخَافُ أَنْ تَكْفُرُوا - وَإِنَّ مِنْ أَشَدِّ مَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيَّ خَلْفِي ثَلَاثًا - إِنْصَافَ الْمُؤْمِنِ مِنْ نَفْسِهِ - حَتَّى لَا يَرْضَى لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ مِنْ نَفْسِهِ إِلَّا بِمَا يَرْضَى لِنَفْسِهِ - وَ مُوَاسَاةَ الْأَخِ الْمُؤْمِنِ فِي الْمَالِ - وَ ذِكْرَ اللَّهِ عَلَيَّ كُلِّ حَالٍ - لَيْسَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ - وَ لَكِنْ عِنْدَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيَّ فَيَدْعُهُ.»^۲

توضیح:

جئت اودعه: می رفتم که خداحافظی کنم.

من نفسه: از ناحیه شما برای برادرت چیزی وارد نشود.

۱. وسائل الشیعة؛ ج ۱۲، ص: ۲۷

۲. وسائل الشیعة؛ ج ۱۲، ص: ۲۷

ما می گوئیم: «انی اخاف ان تکفروا» دال بر آن است که این مقدار واجب نشده است و الا حضرت باید حکم را بیان می فرمودند.

ما می گوئیم: روایت مربوط به بحث ما نیست چراکه مربوط به فرض اضطرار نیست ولی می توان به طریق اولی، در فرض اضطرار این حکم را ثابت کرد.

۸ «وَعَنْهُ عَنِ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ أَبِي عَلِيٍّ صَاحِبِ الْكِلَالِ عَنِ ابَانَ بْنِ تَغْلِبَ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّهُ قَالَ لَهُ أَخْبِرْنِي عَنْ حَقِّ الْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ - فَقَالَ يَا أَبَانَ دَعَهُ لَا تَرِدُهُ - قُلْتُ بَلَى جُعِلَتْ فِدَاكَ فَلَمْ أَزَلْ أُرَدُّ عَلَيْهِ - فَقَالَ يَا أَبَانَ تَقَاسَمُهُ شَطْرَ مَالِكٍ - ثُمَّ نَظَرَ إِلَيَّ فَرَأَى مَا دَخَلَنِي - فَقَالَ يَا أَبَانَ أَمَا تَعْلَمُ - أَنَّ اللَّهَ قَدْ ذَكَرَ الْمُؤْتِرِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ - قُلْتُ بَلَى جُعِلَتْ فِدَاكَ فَقَالَ إِذَا أَنْتَ قَاسَمْتَهُ - فَلَمْ تُؤْتِرْهُ بَعْدَ إِئْمَا أَنْتَ وَهُوَ سَوَاءٌ - إِئْمَا تُؤْتِرُهُ إِذَا أَنْتَ أُعْطِيَتْهُ مِنَ النِّصْفِ الْآخِرِ»^۱

توضیح:

دَعَهُ لَا تَرِدُهُ: رها کن، نخواه / أُرَدُّ عَلَيْهِ: تکرار می کنم / شَطْرَ مَالِكٍ: نصف مال تو / تُؤْتِرُهُ: ایشار کردن و بیشتر دادن (اگر نصف کنی و نصف او را بدهی و بیشتر ندهی، مثل هم شده اید. ایشار به این است که بیشتر از نصف بدهی)

ما می گوئیم: روایت مربوط به بحث ما نیست چراکه فرض اضطرار را مطرح نمی کند ولی به طریق اولی در آن فرض هم جاری است.

۹ «وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَدَخَلَ رَجُلٌ فَسَلَّمَ - فَسَأَلَهُ كَيْفَ مَنْ خَلْفَتْ مِنْ إِخْوَانِكَ - قَالَ فَأَحْسَنَ الثَّنَاءِ وَزَكَّى وَ أَطْرَى فَقَالَ لَهُ - كَيْفَ عِيَادَةُ أَغْنِيَاءِهِمْ عَلَى لِقَائِهِمْ فَقَالَ قَلِيلَةٌ قَالَ - فَكَيْفَ مُشَاهَدَةُ أَغْنِيَاءِهِمْ لِفَقْرَائِهِمْ قَالَ قَلِيلَةٌ - قَالَ فَكَيْفَ صِلَةُ أَغْنِيَاءِهِمْ لِفَقْرَائِهِمْ فِي ذَاتِ أَيْدِيهِمْ - قَالَ إِنَّكَ لَتَذْكُرُ أَخْلَاقًا مَا هِيَ فِي مَنِّ عِنْدَنَا - قَالَ فَقَالَ فَكَيْفَ تَزْعُمُ هَؤُلَاءِ أَنَّهُمْ شِيعَةٌ»^۲

۱. وسائل الشيعة؛ ج ۹، ص: ۴۲۷*

۲. وسائل الشيعة؛ ج ۹، ص: ۴۲۸

توضیح:

حضرت سوال کرد برادران که پشت سر گذاشتی چگونه بودند؟

زکّی: تعریف کرد / اطّری: از حدّ بیشتر تعریف کرد / صله ذات ایدیهیم: با دست خودشان دادن / مشاهده: هم نشینی / ما هی فیمن عندنا: اخلاقی که ما آن را نداریم / تزعم: می پندارند.
ما می گوئیم: روایت ظاهراً بیان حکم اخلاقی است.

(۱۰) «وَعَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ جُعِلَتْ فِدَاكَ - إِنَّ الشَّيْعَةَ عِنْدَنَا كَثِيرٌ - فَقَالَ فَهَلْ يَعْطِفُ الْغَنِيُّ عَلَى الْفَقِيرِ - وَهَلْ يَتَجَاوَزُ الْمُحْسِنُ عَنِ الْمُسِيءِ وَ يَتَوَاسُونَ - فَقُلْتُ لَأَ قَلَّ لَيْسَ هَؤُلَاءِ شَيْعَةً - الشَّيْعَةُ مَنْ يَفْعَلُ هَذَا.»^۱

توضیح: يعطف: عطف و ورزیدن

(۱۱) «وَعَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَسَنِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ أَيْجِيءُ أَحَدَكُمْ إِلَى أَخِيهِ - فَيَدْخُلُ يَدُهُ فِي كَيْسِهِ فَيَأْخُذُ حَاجَتَهُ فَلَا يَدْفَعُهُ - فَقُلْتُ مَا أَعْرِفُ ذَلِكَ فِينَا - فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ فَلَا شَيْءَ إِذَا - قُلْتُ فَأَلْهَلَاكُ إِذَا - فَقَالَ إِنَّ الْقَوْمَ لَمْ يُعْطُوا أَحْلَامَهُمْ بَعْدُ.»^۲

توضیح:

آیا چنین است که کسی برود پیش برادر مومنش و در کیسه او دست کند و حاجت خود را بردارد و آن مومن هم او را دفع نکند.

فَلَا شَيْءَ إِذَا: اعتنایی به او و به دین او نیست.^۳

فَأَلْهَلَاكُ إِذَا: آیا همه هلاک می شوند.

لَمْ يُعْطُوا أَحْلَامَهُمْ بَعْدُ: عقلشان هنوز کامل نشده است (پس مواخذه نمی شوند چراکه تکلیف به اندازه عقول

۱. وسائل الشیعة؛ ج ۹، ص: ۴۲۸

۲. وسائل الشیعة؛ ج ۹، ص: ۴۲۸

۳. ملا صالح مازندرانی، شرح کافی، ج ۹، ص ۴۵.

است).

دین خارج فقہ ائمہ سید حسن خمینی

دنامه فقہ؛ سال پنجم / ۲۵۹

 @seyedhasankhomeinii